aglasem.com

FOR HARYANA CLASS 9 PREPARATION

HBSE Class 9 Syllabus 2027 Sanskrit

EXAM	YEAR	TYPE	SUBJECT
Haryana Class 9	2027	Syllabus	Sanskrit

हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अङ्कानां च अध्यायवारविभागः (2026-27)

श्रेणीः - नवमी **विषयः - संस्कृतम्** **कोडः - 49**

सामान्यनिर्देशाः :-

1. सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवञ्च आन्तरिकं मूल्याङ्कनं 20 अङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति :-

(i) **6 अङ्कानां कृते** - द्वयोः सैट (SAT) इत्यनयोः पूर्वबोर्डपरीक्षाणाञ्च आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 4+2=06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(ii) **2 अङ्कयोः कृते** - एका अर्द्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्याः अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।

(iii) **2 अङ्कयोः कृते** - शिक्षकाः कक्षा-कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्याङ्कनं करिष्यन्ति एवञ्च अधिकतमौ द्वौ अङ्कौ अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।

(iv) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(v) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्काः प्रदीयन्ते :-

75% तः	80% पर्यन्तम्	= 01 अङ्कः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम्	= 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम्	= 03 अङ्काः
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम्	= 04 अङ्काः
95% तः उपरि		= 05 अङ्काः

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2026-27)

श्रेणीः - नवमी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 49

क्रम-संख्या	आकलनबिन्दवः	अङ्काः
1.	**खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्** • अपठितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि यथानिर्देशं संस्कृतेन लिखत	10
2.	**खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्** • यथानिर्दिष्टप्रार्थनापत्रं पठित्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दैः उचितरिक्तस्थानानि पूरयत • यथानिर्दिष्टचित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दैः उचितरिक्तस्थानानि पूरयत	5 5
3.	**खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम् (पाठ्यपुस्तकम्)**	
	पाठसंख्या / **पाठानां नामानि** / **आकलनबिन्दवः**	
	1. भारतीवसन्तगीतिः 2. स्वर्णकाकः 3. गोदोहनम् 4. सूक्तिमौक्तिकम् 5. भ्रान्तो बालः 6. लौहतुला 7. सिकता सेतुः 8. जटायोः शौर्यम् 9. पर्यावरणम् 10. वाङ्मनः प्राणस्वरूपम्	• गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम् • श्लोकस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम् • द्वयोः सूक्त्योः भावार्थं लिखत **अथवा** श्लोकस्य अन्वयं मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा पूरयत • गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत • श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत • रेखाङ्कित / स्थूलपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् • प्रश्नपत्रे लिखितश्लोकान् विहाय पाठ्यपुस्तकाद् एकं कण्ठस्थश्लोकं संस्कृतभाषया लिखत	4 4 4 3 2 3 4
4.	**खण्डः – 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्** • सन्धेः कारकस्य समासस्य च परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लिखत • शब्दरूपाणि (मासिकपाठ्यक्रमे निर्दिष्टशब्दरूपेभ्यः) • धातुरूपाणि (मासिकपाठ्यक्रमे निर्दिष्टधातुरूपेभ्यः) • उपपद-विभक्तयः (पाठाधारित-अभ्यासात्) • उपसर्गाः (पाठाधारित-अभ्यासात्)	6 4 4 3 2
5.	**खण्डः – 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः** • **पाठाधारित-अभ्यासात्** - सन्धिः/ सन्धिच्छेदः, समासः/ विग्रहः, प्रत्ययः संयोगः वियोगश्च, पर्यायपदम् , विलोमपदम् , विशेषण-विशेष्यपदम् • संख्या (संस्कृत-भाषायाम्), घटिकां दृष्ट्वा समयस्य लेखनम् , उच्चारणस्थानानि	17
	योगः	80
	आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्	20
	सम्पूर्णाङ्काः	100

प्रथमः पाठः – भारतीवसन्तगीतिः

श्लोकानां सस्वरगायनम् , श्लोकार्थानां ज्ञानम् , श्लोकानां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। श्लोकाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः, पर्यायपदानां ज्ञानम् , वाक्यरचनायाः ज्ञानम् , विलोमपदानां ज्ञानप्रदानम् । कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

द्वितीयः पाठः - स्वर्णकाकः

कथाग्रन्थपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य ज्ञानम् । पाठे आगतानां प्रत्ययानां ज्ञानम् । विभक्ति-प्रयोगस्य विशेषण-विशेष्यपदानां, विलोमपदानां सन्धि-प्रकृतिप्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम् । कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

तृतीयः पाठः - गोदोहनम्

पाठपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। पात्ररूपे नाट्याभिनयेन पाठस्य संवादशैल्याम् अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य ज्ञानम् । सन्धि-प्रकृतिप्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

चतुर्थः पाठः - सूक्तिमौक्तिकम्

श्लोकानां सस्वरगायनम् , श्लोकार्थानां ज्ञानम् , श्लोकानां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। श्लोकाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। धातुरूपाणि प्रयोगस्य ज्ञानम्। शब्दरूपविभक्तिप्रयोगस्य ज्ञानम्। विशेषण-विशेष्यपदानां ज्ञानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

पञ्चमः पाठः - भ्रान्तो बालः

कथाग्रन्थपरिचयः , गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां समस्तपदानां विग्रहपदानां विशेष्य-विशेषणपदानां कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गतअभ्यासकार्यम्।-

षष्ठः पाठः - लौहतुला

कथापरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्। गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां सन्धि-समास-प्रत्ययानाञ्च ज्ञानम्। उपपदविभक्तिज्ञानम्। कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

सप्तमः पाठः - सिकता सेतुः
पाठपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, पात्ररूपे नाट्याभिनयेन च पाठस्य संवादशैल्याम् अभ्यासः, पाठाधारित प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणम् । पाठे आगतानां समासानां सर्वनामपदानाम् च प्रयोगस्य ज्ञानम्। उपपदविभक्तेः ज्ञानम्। कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
अष्टमः पाठः - जटायोः शौर्यम्
पाठपरिचयः, श्लोकानां सस्वरगायनम् , श्लोकार्थानां ज्ञानम् , श्लोकानां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। श्लोकाधारितप्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। पाठे आगतानां प्रत्ययानां सन्धि-सन्धिविच्छेदपदानां विशेषण-विशेष्यपदानां ज्ञानम्। पर्यायपदानां विलोमपदानां ज्ञानम्। द्विगुसमासज्ञानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
नवमः पाठः - पर्यावरणम्
निबन्धपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां समस्तपदानां विग्रहपदानां प्रत्ययानां वचनानाम् उपसर्गाणां च ज्ञानम्। कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
दशमः पाठः - वाङ्नः प्राणस्वरुपम्
पाठपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितप्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। धातुरूपाणां ज्ञानम्। सन्धि-सन्धिविच्छेदपदानाम् अभ्यासः। विलोमपदानां प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। कर्तृपदानां क्रियापदानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

मासिकपाठ्यक्रमस्य शिक्षणयोजना (2026-27)

श्रेणीः - नवमी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 49

मासाः	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्तेः कालांशाः
अप्रैल	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	प्रथमः पाठः - भारतीवसन्तगीतिः संस्कृतवर्णमाला, उच्चारणस्थानानि पर्यायपदानां, विलोमपदानां, कर्तृक्रियापदानां च ज्ञानम् शब्दरूपाणि - अकारान्तपुल्लिङ्गः – राम,बालक नपुंसकलिङ्गश्च – फलम् सन्धिः, सन्धेः भेदानां च परिभाषा उदाहरणसहितेन संख्या - 1-25 पर्यन्तम्	6 3 3 4 3 1	2
मई	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	द्वितीयः पाठः - स्वर्णकाकः स्वरसन्धिः - दीर्घसन्धिः, गुणसन्धिः, वृद्धिसन्धिः शब्दरूपाणि – आकारान्तस्त्रीलिङ्गः – लता,रमा धातुरूपाणि (परस्मैपदी) - भू, पठ्, लिख् प्रत्ययाः - क्त्वा, ल्यप् ,तुमुन् ,क्त, क्तवतु संख्या - 26-50 पर्यन्तम्	5 3 2 3 5 1	2
जून		**ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधयः यथा :-** • संस्कृतेन मम परिचयः • पोस्टर-चार्ट-प्रोजेक्टनिर्माणम् (सन्धि-समास-कारकादयः) • क्रियापदलेखनम् • निजसम्बन्धीनां नाम्ना शब्दरूपाणां निर्माणम् • सूक्तिलेखनम् अथवा श्लोकलेखनम् • पाठाधारित-कठिनशब्दानाम् शब्दकोषनिर्माणम् • स्क्रेप-पुस्तकनिर्माणम्		
जुलाई	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	पुनरावृत्तिः कार्यम् तृतीयः पाठः - गोदोहनम् संख्या - 51-75 पर्यन्तम् सन्धिः – यण्-सन्धिः, अयादिसन्धिः शब्दरूपाणि – इकारान्तपुल्लिङ्गः – कवि, हरि उकारान्तपुल्लिङ्गः – साधु धातुरूपाणि (परस्मैपदी) - अस् ,गम्, स्था, पा	4 1 2 2 3	7 2

अगस्त	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	चतुर्थः पाठः - सूक्तिमौक्तिकम् पञ्चमः पाठः - भ्रान्तो बालः धातुरूपाणि (आत्मनेपदी) - सेव् ,लभ् शब्दरूपाणि – इकारान्तस्त्रीलिङ्गः – मति ईकारान्तस्त्रीलिङ्गः – नदी सन्धिः - विसर्गसन्धिः संख्या - 75-100 पर्यन्तम् कारकम् - कर्ता, कर्म प्रत्ययः (कृदन्त) - शतृ, शानच्	4 4 2 2 2 1 1 2	1 1
सितम्बर	रचनात्मककार्यम्	पठितापठितावबोधनम् चित्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः प्रार्थनापत्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः शब्दरूपाणि - किम् (त्रिषु लिङ्गेषु) घटिकां दृष्ट्वा समयस्य लेखनम् **अर्द्धवार्षिकी परीक्षा**	3 3 3 2 1	
अक्तूबर	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	षष्ठः पाठः - लौहतुला सप्तमः पाठः - सिकतासेतुः सन्धिः - व्यञ्जनसन्धिः समासः - अव्ययीभावसमासः, तत्पुरुषसमासः उपसर्गावबोधनम् प्रत्ययः - त्व,तल् (तद्धित), टाप् ,ङीप् (स्त्री) उपपदविभक्तिः	4 4 3 2 1 3 2	
नवम्बर	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	पुनरावृत्तिः कार्यम् अष्टमः पाठः - जटायोः शौर्यम् प्रत्ययः - तव्यत् , अनीयर् समासः - द्वन्द्वसमासः, द्विगुसमासः कारकम् - करणम्, सम्प्रदानम् उपपदविभक्तिः शब्दरूपाणि - गच्छत्	4 2 2 2 2 1	7 1
दिसम्बर	शेमुषी भाग-1 अभ्यासाधारितं व्याकरणम्	नवमः पाठः - पर्यावरणम् दशमः पाठः - वाङ्नः प्राणस्वरूपम् सन्धिः - पुनरावृत्तिकार्यम् कारकम् - अपादानम्, सम्बन्धम्, अधिकरणम् शब्दरूपाणि - अस्मद्, युष्मद् समासः - कर्मधारयसमासः, बहुव्रीहिसमासः प्रत्ययः - मतुप् , वतुप्	4 4 2 3 2 2 1	1 1

जनवरी	शेमुषी भाग-1 रचनात्मककार्यम्	पाठानां पुनरावृत्तिकार्यम् घटिकां दृष्ट्वा समयस्य लेखनम् पठित-अवबोधनस्य पुनरावृत्तिकार्यम्		9 1 2
फरवरी	शेमुषी भाग-1 रचनात्मककार्यम्	पुनरावृत्तिकार्यम् पठितापठितावबोधनम् चित्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः प्रार्थनापत्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः	12	8
मार्च		**वार्षिकी परीक्षा**		

विशेषकथनम् –

- विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणायाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिकां सज्जीकरणाय च निर्देशितं कुर्युः ।

निर्धारितपुस्तकम् :-

- **शेमुषी भाग-1** नवमीकक्षायाः कृते पाठ्यपुस्तकम् – BSEH प्रकाशनम्

प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (2026-27)

श्रेणीः - नवमी **विषयः - संस्कृतम्** **कोडः - 49**

कालः – त्रयः होराः

प्रश्नानां प्रकारः	अङ्काः	संख्या	विवरणम्	पूर्णाङ्काः
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	1	17 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः पाठाधारित-अभ्यासात् 3 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः अपठितगद्यांशतः	20
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	1	11	17 रिक्तस्थानपूर्तेः प्रश्नाः 16 एकपदेन उत्तरत प्रश्नाः 5 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः	38
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	3	3 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः सन्धि-समास-कारकतः 2 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः अपठितगद्यांशतः	10
दीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	4	3	1 कण्ठस्थश्लोकः 2 सप्रसङ्गव्याख्यात्मकप्रश्नाः	12
योगः		**18**		**80**

दक्षता	प्रतिशतः	अङ्काः
ज्ञानम्	40	32
बोधः	30	24
अनुप्रयोगः	20	16
कौशलम्	10	8
योगः		**80**